

Posudek diplomové práce:

Renée RUDOLFOVÁ, *Rudolf Jan Nepomuk hrabě Bruntálský z Vrba a jeho zápisky z roku 1819 (1821–1822)*.

Filosofická fakulta Jihočeské university v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2020, 108 stran

Ego-dokumenty jako specifické prameny si získávají stále častěji pozornost četných badatelů a stávají se rovněž tématy absolventských studentských prací. Jednou z nich je i předkládaná magisterská práce Bc. Renée Rudolfové, která se věnuje osobnosti Rudolfa Jana Nepomuka hraběte Bruntálského z Vrba a jeho dochovaným zápiskům.

Diplomová práce je rozdělena do čtyř nečíslovaných kapitol, orámovaných úvodem a závěrem. Zatímco stručný Úvod (s. 8–9) představuje cíle práce a přináší základní informace o archivním materiálu a literatuře, následující kapitola se zaměřuje na vylíčení dějin rodu Bruntálských z Vrba a jeho jednotlivých větví (s. 10–20) a jak vzhledem k povaze práce, tak k dochovaným archiváliím má pochopitelně kompilační charakter. Tématem další podobně pojaté kapitoly (s. 21–28) jsou významná rodová sídla, a to s ohledem na zaměření práce zejména pozdější Hořovice a Holešov. Následující kapitola pak je věnována představení hlavního protagonisty práce – Rudolfa Jana Nepomuka hraběte Bruntálského z Vrba (s. 29–44).

Zatímco tyto kompilačně pojaté kapitoly tvoří zhruba polovinu diplomové práce R. Rudolfové, její druhou polovinu a vlastní jádro představují pasáže věnované již zmíněným zápiskům Rudolfa Bruntálského z Vrba (s. 45–54) a jejich edice (s. 55–86). Přesnější by ovšem bylo uvést „měly představovat“ – autorka sice přináší alespoň základní charakteristiku ego-dokumentů (ovšem bez odkazu na další relevantní literaturu k deníkům, také informace, že „na počátku 19. století si muži na rozdíl od žen psali spíše cestopisné deníky než každodenní záznamy z běžného dne“ postrádá odkaz a příliš neodpovídá skutečnosti), a nejzákladnější informace o dochovaném materiálu, přičemž uvádí na pravou míru informace uváděné v archivním inventáři (s. 45–46), na jeho detailnější rozbor nebo alespoň vylíčení obsahu však v podstatě rezignovala. Dostí výmluvná je bohužel v tomto případě věta „Vzhledem k tomu, že cestopisné poznámky nejsou v samotné archivní sbírce uspořádány chronologicky, a po bližším zjištění jsou často chybně datovány, je pro jejich hlubší a přesnější analýzu zapotřebí delšího období pro bádání“ – protože právě hlubší a přesnější analýza měla být výsledkem předkládané práce, pro niž bylo delší období k dispozici (a vzhledem k možnosti studia reprodukcí nebylo ovlivněno ani nedávnou situací). Autorka sice chvályhodně zdůrazňuje, že je třeba uvést „celistvější kontext vzniku samotných zápisků“ (s. 46), ale poté se omezuje jen na připomenutí významného dobového fenoménu v podobě cestování na počátku 19. století (s. 46–48) a osobnosti císaře Františka II. (I.) (s. 48–51). Další text se již zaměřuje pouze na „vybrané zápisky a poznámky z cest“, přičemž se autorka soustředila na tři části ego-dokumentů Rudolfa hr. Bruntálského z Vrba: cestopisné poznámky ve formě deníku z Itálie z března 1819, deník a cestopisné črty z Dalmácie z období od konce dubna do poloviny května téhož roku (28. 4. – 15. 5. 1819) a cestopisné biografické poznámky ve formě deníku z roku 1822, jejich výběr však není nijak zdůvodněn, stejně jako to, proč bylo „pro [!] ukázkou vybráno náhodně po sobě jdoucích 11 folií“ (s. 54). U všech zmíněných částí uvádí R. Rudolfová nejzákladnější vnější a velmi stručný vnitřní

(obsahový) popis (s. 52–54, byť např. není detailně vysvětlena foliace), alespoň okrajově se dotýká terminologických otázek, resp. charakteristiky jednotlivých dokumentů jakožto deníku nebo cestovní zprávy (s. 51), bohužel si ale příliš nevěděla rady s tím, že se evidentně jedná o kopie, pořizované nepochybně dodatečně, s čímž nejspíše souvisí i rozpory v dataci (vše s. 54). Otázka jejich účelu zůstává nejasnou, nabízí se např. úvaha, že kromě pořizování opisů pro vlastní potřebu se mohlo jednat i o zájem ze strany členů rodiny, nebo o tzv. Tagzettel (jak byla studentka upozorněna i při konzultování práce). V těchto pasážích práce si přitom navíc autorka protičeří – uvádí sice, že se „zaměřila na paleografickou stránku daných archivních pramenů“ (s. 52), ale na téže stránce následuje, že „zajímavé by bylo udělat expertízu ručního písma, protože záznamy z pozdějších let, které jsou také podepsané hrabětem Rudolfem s přidanou formulí m. p., jsou na první pohled rozdílné“, přičemž právě detailní paleografický rozbor bohužel v práci chybí (je uvedena pouze základní charakteristika písma jakožto „německého kurentu“), přestože studium pomocných věd historických pro něj nabízí nejlepší předpoklady.

Nejrozsáhlejší částí diplomové práce R. Rudolfové je edice uvedených vybraných zápisků uvozená stručnou ediční poznámkou (s. 55–86). Tento záměr je chvályhodný, stejně jako doplnění vysvětlivek k osobám či lokalitám uváděným v textu dokumentů, byť nebylo provedeno důsledně (je např. určen Raffael, ale již ne další malíři na s. 60, příp. sbírky zámku Ambrass na s. 56 či další lokality, třebaže nutno dodat, že se v tomto případě nejednalo vždy o snadný úkol), chybí např. i vysvětlení denních dat uváděných v textu nebo doplnění údaje i o měsíci do hranatých závorek v textu (např. s. 59, 60, 62, 63, 81; naopak je doplněno např. na s. 72, 73, 74, 79, 80), není také uvedeno, podle čeho byly určovány lokality či osobnosti zmiňované v edici. Autorka jakožto editorka však bohužel především zatížila svou edici nemalým množstvím chyb, které byly dány nejspíše špatným čtením (např. písmen *f*, *h* a dlouhé *s*, *z*, *g* a *y*, *h* a *ch*, *ä* a *ö*, spojení *ie*, koncovek přídavných jmen, apod.), příp. nesprávným porozuměním nebo neporozuměním originálního textu. (Napovídají to i věty na s. 51: „Nutno zde podotknout, že nebylo cílem dané prameny doslovně překládat, nejedná se o německou lingvistickou práci. K této problematice je zapotřebí odborník na historickou němčinu či s ním spolupracovat.“ K tomu je možno dodat, že absolvent oboru Archivnictví by měl rámcově porozumění obsahu německého historického textu zvládat, tím spíše, že v době, v níž vznikly zkoumané zápisky, již němčina byla méně vzdálena od současné podoby tohoto jazyka, než němčina středověká. O ryze filologické nuance v tomto případě nejde, ani o přesný překlad, pomoc navíc mohou poskytnout slovníky). V textu tak je možné najít např. výrazy „*Nuecius*“ (s. 59 – vedle správného „*Nuncius*“), „*sern*“ (místo „*sein*“, s. 59), „*Freudhafe*“ (místo „*Friedhofe*“, s. 60), „*Kraben*“ místo „*Krater*“ (s. 63, vedle „*Krater*“ a „*Crater*“, což nebylo sjednoceno), „*und*“ místo „*um*“ (např. s. 63: „*und ¼ auf 12 Uhr*“), „*Dinee*“ místo „*Din[n]er*“ (s. 66), „*Satz*“ místo „*Saltz*“ (s. 73), „*Sträm[m]e*“ místo „*Ström[m]e*“ (s. 75), „*Klendung*“ místo „*Kleidung*“ (s. 77), „*Uhlanan*“ místo „*Hulanan*“ (s. 81 a 82), „*noch eine Weitn*“ místo „*noch eine Weile*“ (s. 83), aj. Lze se setkat i se záměnou spojovníku a pomlčky (např. „*böhmisch –*“ místo „*böhmisch-*“, s. 60), příp. je místo spojovníku použito znaménko „*=*“ (např. „*Orangen=Limoni*“, s. 65), aniž by došlo ke sjednocení jejich psaní, není upozorněno (vykřičníkem v hranatých závorkách) na opakování slov (např. „*alle diese Nachrichten*“ na s. 61, „*hohe Mauere lange Mauere*“ na s. 67) nebo na nezvyklé psaní některých pojmů (např. „*Bistatzen*“ na s. 77, „*Puplikum*“

na s. 78), často jsou odděleně psány slovesné předpony a jindy naopak spojena dvě slova, atd. Také není vysvětleno, proč edice „Deníku z Dalmácie“ (s. 66an) začíná až foliem 2r a edice deníku z roku 1822 (s. 79) foliem 165r a poté následuje fol. 167r a chybějí také další folia (i když to nepochybně souvisí s výše zmíněným nezdůvodněným výběrem). Zcela nevyužita bohužel zůstala zajímavá zmínka v deníku z roku 1822, že byl diktován („*ich benützte diese Zeit, um dieses Journal zu dictiren*“, s. 82). Ve výčtu chybných čtení či prepisů nebo jiných nedostatků by bylo bohužel možné pokračovat – a i když lze namítnout, že při ediční práci se pochopitelně lze dopustit překlepů, v tomto případě je jejich množství enormní a zejména ztěžují či přímo znemožňují porozumění textu.

Jak již naznačují příklady nesjednocení psaní některých (i správně přečtených) slov, také samotný způsob edičního zpřístupnění vykazuje některé nedostatky – německé texty sice nevyžadují výraznější úpravy odpovídající dnešní podobě jazyka, jako texty české, přesto by měla být doplněna či upravena interpunkce (ať v podobě doplnění čárek, nebo teček, právě i kvůli správnému porozumění textu, úpravu by si v případě zpracovaných zápisků zasloužilo zejména používání středníku) a sjednocena podoba závorek, vhodné by rovněž bylo rozčlenit text pro jeho lepší přehlednost a orientaci v něm do odstavců; také počet teček v hranatých závorkách (což nejsou značky) namísto nečitelných slov se příliš nepoužívá, tím spíše, že autorka označuje jako nečitelné i části slov, takže počet teček by byl v tomto případě velmi zavádějící.

Edice textů Rudolfa Jana Nepomuka Bruntálského z Vrba tak sice nabízela zajímavou možnost jejich zpřístupnění, která však bohužel nebyla adekvátně využita. Na obranu autorky a k její cti je vhodné připomenout paleografickou i jazykovou náročnost zkoumaných pramenů a dodat, že sice reagovala na některé připomínky vedoucí práce a provedla různé úpravy, stále však zůstala řada dalších nedostatků, na které by sice ještě zbýval čas, ale bylo na ně bohužel rezignováno. Snad je vhodné na tomto místě připomenout, že ediční práce (pro niž se autorka sama rozhodla) rozhodně nepředstavuje snadnou činnost, nahrazující rozbor (a porozumění) textu, ale vyžaduje řadu specifických znalostí, mnohdy jdoucích nad rámec běžného standardu jak paleografického, tak jazykového rázu.

Stručné shrnutí diplomové práce a dosažených cílů přináší Závěr (s. 87), obsahující i zajímavý podnět týkající se srovnání (autorka omylem uvádí „sloučení“) s edičně zpřístupněným cestovním deníkem císaře Františka II. (I.) z cesty po Itálii v roce 1819 (s matoucím uvedením jména editora), které již ovšem zůstalo stranou.

Diplomová práce R. Rudolfové obsahuje požadované náležitosti v podobě poměrně rozsáhlého seznamu pramenů, sekundární literatury i internetových zdrojů (s. 88–95) a seznamu zkratk (s. 96), stejně jako seznamu obrazových příloh (s. 97–98), které práci doplňují (s. 99–108). Nemalé připomínky ovšem vyvolávají používané citace – autorka bohužel ne vždy volí v poznámkách zkrácený způsob, v soupisu pak sice uvádí ISBN či ISSN, ale nedůsledně, u některých časopiseckých článků chybí strany (např. B. Bauše) nebo jsou uvedeny jen názvy periodik (Časopis českého lékařnictva, Genealogické a heraldické informace, Historický obzor, Hlas lidu, Památky archeologické a místopisné, Rozpravy ČSAV, Sborník archivních prací, Středočeský vlastivědný sborník, Z dějin hutnictví), aniž by bylo jasné, jaký článek má autorka na mysli; tyto záležitosti by již v diplomové práci měly být zvládnuty správně. Text práce také vykazuje některé stylistické či gramatické nedostatky,

překlepy, vybočení z vazby, chyby v interpunkci apod. (např. neuvádění mezer v datacích – zejm. na s. 45, 50–55, aj.).

Diplomová práce Bc. Renée Rudolfové nabízela možnost zpracování a zpřístupnění dosud nepříliš známých pramenů, která však bohužel nebyla zcela využita, výsledná práce nezodpověděla všechny otázky a ne vždy odpovídá požadavkům kladeným na rozbor a edici zpracovávaných dokumentů. Diplomová práce sice splňuje nároky kladené na tento typ prací, proto ji doporučuji k obhajobě, navrhuji ji však klasifikovat stupněm **dobře**.

V Praze dne 25. srpna 2020

Doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.